

Moed betonen zonder gezichtsverlies te lijden

De aanslagen in Brussel stellen ons opnieuw voor de vraag hoe terroristisch geweld te pareren. Geconfronteerd met de ontzetting onder de eigen bevolking over het aangerichte leed en met een Turkse president die de ontsteltenis gebruikt om ons zijn autoritaire opvattingen op te dringen, is het voor bestuurders lastig een eigen koers uit te zetten. Het recept van verruiming van politiebevoegdheden en de belofte van effectiever optreden lijkt niet meer te overtuigen. Er is twijfel over de uitvoering. Daar gaat het niet om de klassieke, pijnlijke keuze voor iets meer veiligheid ten koste van enige vrijheid. Daar dreigt een spagaat.

De afgelopen dagen zijn de wijkagenten door velen de hemel in geprezen. Zo ook door de minister van Veiligheid en Justitie bij de beëdiging van de nieuwe korpschef van de Nationale Politie. Anders dan in het buitenland zouden bij ons wijkagenten zich – eindeloos herhaald cliché - ‘in de haarvaten van de samenleving’ bewegen. Het is een bezweringsformule die eerder met succes publieke onrust de kop heeft ingedrukt. Ik ken heel wat wijkagenten, mijn waardering voor hun werk is groot. Maar zij zijn geen afdoend medicijn tegen radicaliserende jongeren.

Een indicatie hoe het gesteld is met het contact tussen politie en allochtone jongeren biedt een debat over etnisch profileren door de Nederlandse politie in De Balie twee maanden geleden. [www.debalie.nl/agenda/podium/profileer-me-dan...-als-je-kan/e_9782142/p_11743521/] Rapper en docent Gideon Everduim zette daar het probleem scherp neer, door te vertellen hoe sommige jongens zich gekleineerd voelen door frequente staande houdingen door de politie. Het kon in zijn ogen niet anders zijn dan dat die agenten tegen zulke jongens werd opgezet, dat van institutioneel racisme sprake was. Eenheidschef Pieter Jaap Aalbersberg sprak dat met klem tegen. Hij erkende ruiterlijk dat in politieoptreden het gevaar van discriminatie voortdurend op de loer ligt en legde geduldig uit hoe dat in zijn korps wordt tegengegaan. Hij kon Everduim niet overtuigen. Het kostte Everduim zelfs zichtbare moeite zijn ongetwijfeld gegronde grieven publiekelijk naar voren te brengen. Wat had dat voor zin, leek hij te denken, gehoor zou hij toch niet vinden.

Een begin van een diagnose biedt een prachtig maar helaas feitelijk niet geheel correct essay, getiteld *Shooting an elephant*, en geschreven door George Orwell. Deze vertelt daarin hoe hij als politieman in de Britse kolonie Birma er op uit werd gestuurd om een dulle olifant te doden. Toen hij het dier eenmaal aantrof, bleek het echter heel vreedzaam. Loos alarm; doodschieten was onnodig. Orwell deed dat toch en wel omdat zich inmiddels een grote groep inheemse toeschouwers had

verzameld. Hij vreesde gezichtsverlies en dat kon het overwicht van het koloniale bestuur aan het wankelen brengen. In plaats van elementair wederzijds vertrouwen zoals in West-Europa maakten angst en wantrouwen voor Orwell de kern van koloniaal politiewerk uit. Angst bij de kolonisator, voortkomend uit de onmogelijkheid om vertrouwelijk contact te leggen met de inheemse bevolking, vaak resulterend in excessief geweld. Wantrouwen bij de bevolking, tot uiting komend in verdekt verzet zoals het bespuwen van vrouwen, het jennen van minderheden met een bevoorrechte positie of vernielzucht. Voor de politieman Orwell was moed niet toereikend om een redelijke daad te stellen.

In goed politieoptreden gaan moed en behoud van gezicht juist samen. Een inzichtelijk voorbeeld vormt een actie van de Amsterdamse hoofdcommissaris Joop van Riessen. Op 6 augustus 2003 had bij het beslechten van een hoofdstedelijke caféruzie een politieman uit noodweer een Marokkaan doodgeschoten. Over hoe de laatste om het leven was gekomen, bestond nog volop discussie. Een dag later verzamelde zich een rouwende menigte op het Mercatorplein. Van Riessen besloot erheen te gaan en, nadat anderen hadden gesproken, ook zelf het publiek toe te spreken. Wat Orwell in zijn situatie niet waagde, deed Van Riessen wel. De moed en intuïtie die dat vergde, droegen bij aan de goede uitkomst, verschaften de politie respect, gezicht. Na zijn toespraak ging men vreedzaam uiteen.

Ik moest aan dit voorval denken toen ik onlangs les mocht geven aan een nieuwe lichter jonge politiemensen, het merendeel bestemd voor politiewerk in een van onze grootste steden. Zulke nieuwkomers zijn enorm gemotiveerd. Zij willen mensen helpen, hebben met succes een zware selectie doorstaan en popelen om aan de slag te gaan. Maar ik schrok toen ik voor mij vrijwel allemaal blanke jongens en meisjes zag. Ik twijfelde niet dat hun met succes alle skills van een fatsoenlijke politieman of vrouw worden bijgebracht maar vroeg mij af hoe zij zich zullen houden als zij een van onze achterstandsbuurten betreden, waar ze vanwege hun huidskleur met vreemde ogen worden aanschouwd?

Goed politiewerk: een helpende hand in noodsituaties, het stoppen van escalerende ruzies, kan van grote betekenis zijn. Onze wijkagenten zijn daartoe toegerust. Maar omstandigheden kunnen maken dat moed niet meer toereikend is om gezagsvol te interveniëren, dat ook van goed opgeleid politiepersoneel teveel wordt gevergd. Sociale segregatie is zo'n omstandigheid, verschil in etnische achtergrond is dat ook. Meer allochtone politiemensen, zoals Ahmed Marcouch zaterdag bepleitte, zijn zeker nodig, maar zij moeten ook goed worden opgevangen en geïntegreerd. Dat is inmiddels

niet meer alleen een kwestie van artikel 4 van de Grondwet maar ook van behoud van bestuurskracht.